

Kirgizsko – monitor ekonomického vývoja Jún 2018

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Tempo rastu kirgizskej ekonomiky sa v súčasnosti výrazne spomalilo. Zatiaľ čo rast **HDP** za prvých 5 mesiacov r. 2017 predstavoval 6,1 %, v tomto roku to je už iba minimálnych **0,7 %** (170,7 mld. KGS; 2,1 mld. EUR). **Slabšie výsledky vykazuje produkcia v priemysle** (37 mld. KGS, 0,46 mld. EUR, medziročný pokles o **2,8 %**) pri miernom raste sektoru služieb (81,2 mld. KGS, 1,0 mld. EUR, nárast o 1,5 %) a poľnohospodárstva (13,1 mld. KGS, 0,16 mld. EUR, + 1,8 %). Podiel stavebníctva na tvorbe HDP je síce z hlavných sektorov ekonomiky najnižší (5,9 %), za 1-5/2018 však vykázalo najvyšší rast na úrovni 5,2 %.

V priemysle sa v súčasnosti najmenej darí ťažby nerastných surovín, ktorá za január-máj 2018 poklesla o 20,9 % oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka, hlavne kvôli zníženiu ťažby metalických rúd o 49,4 %. Pokles o 3 % zaznamenala aj priemyselná výroba (na účet slabších výsledkov bane na zlato Kumtor, ktoré boli nižšie o 13,1 %). Ročná **miera inflácie** koncom mája 2018 bola 0,1 %. Priemerná nominálna mesačná mzda za január-apríl 2018 bola 15 230,0 KGS (190 EUR, medziročný nárast o 7,3 %), jej reálna hodnota so zahrnutím indexu spotrebiteľských cien sa zvýšila o 4,3 %.

Celkový obrat zahraničného obchodu za január-apríl 2018 predstavoval 2 149,2 mil. USD pri medziročnom náraste o 19,6 %. **Vývoz** v uvedenom období bol **530,1 mil. USD**; k celkovému poklesu o 3,2 % najviac prispel nižší vývoz nemonetárneho zlata (-11,9 %) a koncentrátov drahých kovov (-22,0 %). **Dovoz** dosiahol **1 619,1 mil. USD (+29,6 %)**, najvýraznejšie vzrástol dovoz odevných výrobkov (2,3-krát), pletených odevov (2-krát), cestnej a stavebnej techniky (2,2x), citrusových plodov (+58,9 %), výrobkov z plastov (+36 %), telekomunikačných zariadení (+36 %) a chemických vlákien (33 %).

Transfery ekonomických migrantov zo zahraničia, ktoré sú významným zdrojom príjmov mnohých rodín v Kirgizsku, **v priebehu roku 2018 postupne rastú.** Za obdobie január-máj 2018 dosiahli 700,5 mil. USD a medziročne zaznamenali nárast o 12 %. Hlavná časť, až 95 % z uvedenej sumy, boli prevody z Ruskej federácie, kde podľa údajov pracovnej agentúry Kirgizska oficiálne pracuje v súčasnosti okolo 600 tisíc Kirgizov. Neoficiálne čísla však hovoria o viac ako 1 miliónu osôb. Rast transferov ekonomických migrantov pri súčasnej stagnácii domácej ekonomiky je veľmi dôležitý, ak zoberieme do úvahy skutočnosť, že v ročnom porovnaní ich objem dosahuje viac ako jednu tretinu HDP, ktorý vyprodukuje celá krajina.

Centrálne banky Kirgizska po prvýkrát od decembra 2016 rozhodla (29.5.) upraviť **základnú úrokovú sadzbu z 5,0 % na 4,75 %**. Dôvodom je priaznivý vývoj miery inflácie, ktorá sa drží v plánovanom koridore 5-7 % a snaha stimulovať rozvoj reálneho sektoru ekonomiky.

Podiel tieňovej ekonomiky podľa najnovšieho výhľadu Eurázijskej rozvojovej banky zo 14.6. predstavuje **30,1 %**. Podľa odborných odhadov je však podstatne vyššia a dosahuje minimálne 39 %. Hospodársky rast Kirgizska v tomto roku by podľa aktuálnej prognózy ERB mal dosiahnuť 3,4 % a bude o 0,8 % nižší, ako banka očakávala pred mesiacom. Dôvodom je

očekávaná nižšia produkcia zlata. Miera inflácie koncom r. 2018 by sa mala pohybovať na úrovni 3,8 %.

Určítym odrazom životnej úrovne obyvateľstva sú pravidelné analýzy štatistického úradu Kirgizska. V materiáli z 12.6., ktorý sa zamerá na počty **osôb, žijúcich za hranicou biedy** (mesačný príjem do 2 674 KGS/33,4 EUR, pričom oficiálna minimálna mzda predstavuje 4,9 tis. KGS/61 EUR). Konštatuje sa v ňom, že v r. 2017 za hranicou biedy žilo 1,601 mil. ľudí (**25,6 % obyvateľstva**), z čoho 72 % boli obyvatelia vidieka. Za hranicou krajnej biedy (príjem do 1 455 KGS mesačne, 18 EUR) žilo 47 tis. osôb (0,8 %), z ktorých 85 % predstavovali občania žijúci na vidieku.

2. Podnikateľské prostredie

Zmeny vo verejnom obstarávaní

Vedenie Úradu verejného obstarávania pri Ministerstve financií Kirgizskej republiky informovalo 26.6, že v súlade s programom rozvoja na roky 2018-2022 úrad uskutočnil analýzu fungovania **informačného portálu verejného obstarávania** (<http://zakupki.gov.kg/popp/>) a postupne do neho vkladá zmeny zodpovedajúce novým legislatívnym úpravám. Celý proces by mal byť finalizovaný do konca r. 2018, zatiaľ bol vytvorený nový register nespoľahlivých dodávateľov a sekcia často kladených otázok, ktorá by mala uľahčiť prácu s portálom. Do polovice júla 2018 by mal byť uvedený do prevádzky elektronický katalóg štandardných tovarov a služieb, cez ktorý budú môcť niektoré subjekty nakupovať 4-5 vybraných kategórií tovarov prostredníctvom zjednodušenej procedúry.

Úverový rating ostáva nezmenený

Agentúra Moody's potvrdila 20.6. úverový rating Kirgizska na nezmenenej úrovni **B2 so stabilným výhľadom**. Svoje rozhodnutie, ktoré necháva rovnaké už takmer 3 roky (od 12/2016), stručne a neadresne odôvodnila tým, že rating odráža relatívne vysokú úroveň zadlženia a tiež zlepšenie činnosti štátnych inštitúcií. Ocenené boli nízke výdavky na obsluhovanie dlhu a perspektíva ďalšieho hospodárskeho rastu. Ďalšie podrobnosti okolo uvedeného rozhodnutia neboli zverejnené, nakoľko rating je uzavretý a Moody's svoje hodnotenia obšírnejšie nekomentuje. Kirgizsko v súčasnosti využíva služby iba jednej ratingovej agentúry – Moody's. Zmluvu so spoločnosťou Standard & Poor's ukončilo v septembri 2016 po menej ako ročnej spolupráci.

Podiel zahraničného kapitálu v bankovom sektore

Guvernér centrálnej banky T. Abdygulov informoval 11.6., že podiel zahraničného kapitálu v bankovom sektore Kirgizska dosahuje v súčasnosti **49 %**. Z celkového počtu 25 bankových inštitúcií má 18 zahraničných zakladateľov. Aj tie však možno považovať za kirgizské, nakoľko pracujú podľa domácich zákonov a sú pod kontrolou Národnej banky Kirgizska. V roku 2017 zaznamenalo zisk až 20 bánk. V krajine sa podľa vyjadrenia T. Abdygulova postupne zvyšuje podiel financovania podľa islamských princípov kreditovania. Jedna banka takto pracuje naplno a v dvoch ďalších bankách a šiestich organizáciách na poskytovanie mikroúverov sú už zriadené samostatné okienka, ktoré poskytujú tieto služby.

3. Energetika / nerastné zdroje

Výstavba nových vodných elektrární nepokračuje

Vedenie ruskej spoločnosti **Rushydro** informovalo 27.6., o pláne navštíviť Biškek na pozvanie kirgizskej vlády a diskutovať o urovnaní roky trvajúceho sporu týkajúceho sa

projektu výstavby **Kambaratinskej vodnej elektrárne a Hornonarynskej kaskády malých vodných elektrární**, ktorý začali realizovať ešte v r. 2012. Následne v r. 2016 kirgizská strana od projektu jednostranne odstúpila a po prechodnom pokuse zapojiť českú firmu **Liglass Trading**, ktorý skončil veľkým škandalom, vláda neúspešne dodnes hľadá nového investora. Spoločnosť Rushydro zároveň informovala, že nakoľko neočakáva pozitívne výsledky svojej návštevy Biškeku, paralelne pripravuje **podanie na medzinárodný arbitrážny súd v Haagu**, čomu by však kirgizská vláda údajne rada zabránila. Podľa kirgizskej strany by sa mal uskutočniť nezávislý medzinárodný audit celého projektu, čo však ruská spoločnosť Rushydro odmieta. Takmer 6 rokov sa ťahajúci projekt výstavby vodných elektrární, ktorý ani dnes nemá jasnú víziu ďalšieho pokračovania, určite nie je dobrou vizitkou toho, ako sa dá (alebo skôr nedá) investovať do kirgizskej štátom kontrolovanej energetiky.

Odklad výstavby nového plynovodu

Výbor pre priemysel, energetiku a využitie nerastných surovín Kirgizska informoval 12.6. o podpise protokolu medzi Kirgizskou republikou a Čínou o odklade výstavby plynovodu z Číny do Turkmenistanu cez územie Kirgizska. Pôvodná dohoda bola podpísaná ešte v roku 2013 s plánovaným ukončením výstavby v r. 2017. Nový protokol stanovuje začiatok výstavby na r. 2019 a ukončenie v r. 2021.

4. Medzinárodné hospodárske vzťahy / Eurázijská ekonomická únia (EEÚ):

Zasadnutie výboru pre spoluprácu s EÚ

15. zasadnutie výboru pre spoluprácu medzi EÚ a Kirgizskom sa uskutočnilo v Biškeku **28.6.** EÚ na stretnutí potvrdila svoju pripravenosť podporovať realizáciu demokratických reforiem v Kirgizsku, rozvíjať dialóg o ľudských právach a občianskych inštitúciách, ktoré sa nimi zaoberajú, pokračovať v posilňovaní **spolupráce v oblasti politiky, bezpečnosti a udržateľného ekonomického rozvoja**. V rámci rozvojovej spolupráce s Kirgizskom, na ktorú EÚ vyčlenila **174 mil. EUR na roky 2014-2020**, sa pozornosť zameriava na **právny štát, reformu volebného systému, vzdelávanie a integrovaný rozvoj vidieka**. Zo strany EÚ boli tiež zdôraznené výsledky **dialógu o ľudských právach**, ktorý sa uskutočnil dva dni predtým (26.6.), obzvlášť v súvislosti s dôležitosťou národných inštitúcií pre ochranu ľudských práv, nezávislosť súdnictva, spoluprácu s občianskou spoločnosťou a posilňovaním práv žien.

Na zasadnutí výboru boli prerokované tiež otázky podpory EÚ **rozvoju mestskej infraštruktúry v rámci fondu IFCA** (Investment Facility for Centra Asia), kde približne **117 mil. EUR** už bolo investovaných do modernizácie služieb v oblasti zásobovania vodou a spracovania pevného odpadu v 11 mestách Kirgizska, ďalej do využívania technológií na **zvýšenie energetickej efektívnosti** a do rozvoja malých a stredných podnikov. EÚ taktiež prispela sumou 16 mil. EUR na **rehabilitáciu uránových baní** a podporuje zorganizovanie donorskej konferencie 8.11.2018 s cieľom získať príspevky od ďalších zahraničných donorov. Na programe stretnutia bola tiež diskusia o pripravovanej novej stratégii EÚ pre Strednú Áziu, ktorá by mala byť finalizovaná do konca r. 2019. Nasledujúce zasadnutie spoločného výboru EÚ-Kirgizsko sa uskutoční v Bruseli v r. 2019.

Čínske granty na zlepšenie zásobovania vodou

Podľa informácie Ministerstva hospodárstva Kirgizska z 12.6. poskytne Čína grant vo výške **100 mil. USD** na realizáciu projektu „**Taza Suu (Taza cyy)**“, ktorý umožní zabezpečiť

zásobovanie niekoľko regiónov kirgizských pitnou vodou. Jeho realizácia je naplánovaná v 3 fázach do roku 2022.

Vzťahy s Kazachstanom

Kirgizský premiér M. Abulgajev v rámci svojej účasti na zasadnutí SNŠ v Dušanbe 1.6. uskutočnil aj bilaterálne rokovania s kazašským predsedom vlády B. Sagintajevom. S kazašským partnerom diskutoval o aktuálnych otázkach rozvoja spolupráce oblasti v sociálno-ekonomickej, obchodnej, investičnej a colnej. Dotkli sa tiež otázky implementácie **Cestovnej mapy bilaterálnej hospodárskej spolupráce**, ktoré bola podpísaná v Astane 2.12.2017 po predchádzajúcej kríze na spoločnej hranici a zastavila praktickú blokádu kirgizských tovarov smerujúcich do Kazachstanu.

Dolná komora kazašského parlamentu ratifikovala 25.5. medzivládnu **dohodu o hraničnom režime medzi Kazachstanom a Kirgizskom**, ktorá bola podpísaná 25.12.2017 po krízovej situácii vzniknutej na spoločnej hranici. Dohoda stanovuje prípady, kedy bude možné uzatvoriť spoločnú hranicu (mimoriadna situácia, v záujme národnej bezpečnosti, kvôli sanitarnej karanténe a v prípade prepuknutia nákazlivých onemocnení).

Pokračovanie zákazu tranzitu tovarov cez Rusko

Ruský prezident Putin rozhodol predĺžiť **do konca roku 2018** zákaz prevozu niektorých druhov tovarov z Ukrajiny smerujúcich cez územie Ruskej federácie do Kirgizska a Kazachstanu. Zákaz tranzitu tovarov po železnici a cestnou sieťou je uplatňovaný od 1. januára 2016 na základe nariadenia prezidenta Ruskej federácie:

<http://www.intermodal.sk/tranzitna-preprava-cez-rusku-federaciju/788c?ids=38>

5 Dôležité výstavy a veľtrhy v teritóriu (september 2018)

YUG Stroy

5. ročník medzinárodného strojárského veľtrhu

Dátum: 11.09.-13.09.2018

Miesto: Oš, Národné dramatické divadlo

<http://biexpo.kg/yug-stroy/>

YUG Energy

5. ročník medzinárodného energetického veľtrhu

Dátum: 11.09.-13.09.2018

Miesto: Oš, Národné dramatické divadlo

<http://biexpo.kg/yug-energy/>

Poznámka: ide o pomerne malé (ale najväčšie v Kirgizsku) špecializované technické veľtrhy, ktoré sa konajú súčasne. V r. 2017 sa na nich predstavilo 35 subjektov z 12 krajín (z EÚ sa zúčastnila Česká republika a NSR) na celkovej výstavnej ploche 700 m². Za 3 dni obidva veľtrhy navštívilo 1 968 osôb. Očakávania slovenských firiem od ich návštevy preto nemôžu byť veľké a treba ich vhodne skombinovať s vopred dohodnutými ďalšími rokovaniami s obchodnými partnermi, minimálne v hlavnom meste Biškeke, ktoré je ekonomickým centrom Kirgizska.

Zoznam účastníkov oboch veľtrhov v r. 2018:

<http://biexpo.kg/spisok-uchastnikov-vystavok-yug-stroy-i-yug-energy/>

YUG Medexpo

3. ročník mezinárodního zdravotnického veletrhu

Dátum: 18.09.-20.09.2018

Miesto: Oš, Národní dramatické divadlo

<http://biexpo.kg/medexpo-yug/>

Zoznam účastníkov 2018:

<http://biexpo.kg/spisok-uchastnikov-medexpo-yug/>

Zdroj: Kabar KG, GOV KG, Štatistický úrad KG, 24 KG, Ministerstvo financií KG, Aki Press, Tazabek, KG News, FOR KG, Novosti KG, Gazeta KG

Vypracoval: Ján Galoci, radca

Astana, 09.07.2018